

Asia: VN/10711/2026

Luonnos hallituksen esityksestä laiksi avioliittolain 86 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Näkemyksenne esityksestä.

Ehdotettu laissa 982/2025

AVIOLIITTOLAIN 86 §:n 4. MOMENTTI

Avioliittolakiin syksyllä 2025 otetussa uudessa 86 §:n 4 momentissa on ollut tarkoitus säätää siitä, että AL 38 ja 39 §:n mukaisia vallinnanrajoituksia ei enää sovellettaisi, jos lainvoimaisen avioeroa tai avioliiton kumoamista koskevan päätöksen antamisesta tai avioliiton purkautumisesta puolison kuoleman johdosta on kulunut yli 10 vuotta. Oikeusministeriössä on nyt syntynyt käsitys, jonka mukaan mainittu tarkoitus ei kävisi lainkohdasta ilmi riittävän selvästi. Sen tähden lainkohtaa on ehdotettu muutettavaksi.

Oman näkemykseni mukaan uudessa sääntelyssämme ei kuitenkaan ole tällaista epäselvyyttä. Avioliittolain 86 §:n 4 momentti kuuluu seuraavasti: ”Edellä 2 ja 3 momentissa tarkoitettua suostumusta tai lupaa ei kuitenkaan tarvita, jos lainvoimaisen avioeroa tai avioliiton kumoamista koskevan päätöksen antamisesta tai avioliiton purkautumisesta puolison kuoleman johdosta on kulunut yli 10 vuotta.” Kun lainkohtaa luetaan yhdessä muun AL 86 §:n sääntelyn kanssa, se nähdäkseni ilmaisee yksiselitteisesti juuri sen normin, joka on ollut tarkoituskin säätää. Viittaus 2 momenttiin tarkoittaa tilanteita, joissa avioliitto on purkaantunut kuoleman johdosta ja viittaus 3 momenttiin avioeron jälkeisiä tilanteita.

AL 86 §:n 4 momentin sisältämässä viittauksessa pykälän 3 momenttiin ja siinä tarkoitettuihin suostumukseen ja lupaan saattaa ensi näkemältä oudoksuttaa se, että AL 86 §:n 3 momentissa ei käytetä lainkaan sanoja suostumus ja lupa. On kuitenkin selvää, että mainitut toimet tosiasiallisesti sisältyvät tähän lainkohtaan. AL 86 §:n 3 momentin ensimmäisessä virkkeessä todetaan: ” Milloin avioliitto on tuomiolla purettu, olkoon, kunnes ositus on toimitettu, puolisolilla avioliiton purkautuessa ollut omaisuus edelleen hänen vallittavanaan, niinkuin avioliitto vielä jatkuisi.”

Säännöksen sisältö on sen hieman abstraktista kirjoittamistavasta huolimatta selvä. AL 86 §:n 3. momentin mukaan puolison täytyy avioeron jälkeenkin – aina kunnes ositus on toimitettu – saada vallinnanrajoituksen alaisiin oikeustoimiin puolisonsa suostumus (AL 38 ja 39 §) tai vaihtoehtoisesti oikeuden lupa (AL 40 §). Puolisoa koskevat siis samat vallinnanrajoitukset kuin avioliiton aikana. Tästä seuraa, että myös AL 86 §:n 4. momentin sisältämä viittaus 3. momentin mukaiseen suostumukseen tai lupaan on sisällöltään yksiselitteinen: se tarkoittaa juuri AL 38 ja 39 §:ssä säänneltyä suostumusta ja AL 40 §:ssä tarkoitettua lupaa.

Hallituksen esityksen luonnoksessa AL 86 §:n 4. momentin sisältämä viittaus pykälän 3. momenttiin korvattaisiin AL 38 tai 39 §:ssä tarkoitettuun suostumukseen viittaavalla ilmaisulla. Nykyisen AL 86 §:n 3. momentissa tarkoitettua suostumusta tai lupaa koskevan maininnan sijaan lakiin otettaisiin AL 38 tai 39 §:ssä tarkoitettua suostumusta koskeva maininta ("38 tai 39 §:ssä tarkoitettua suostumusta ei kuitenkaan tarvita, jos..."). Tämän muutoksen johdosta viittaus avioliittolain vallinnanrajoitussääntelyyn muuttuisi havainnollisemmaksi. Lakitekstin perusteella lukijan olisi helpompi ymmärtää, että puoliso vapautuisi ajan kulumisen johdosta juuri AL 38 ja 39 §:ssä tarkoitettua suostumuksen hankkimisesta. Tässä suhteessa ehdotettu muutos vaikuttaisi kannatettavalta.

Luonnoksessa ehdotettuun muutokseen liittyy kuitenkin myös merkittäviä ongelmia. Ehdotuksen toteuttamisen myötä AL 86 § muuttuisi kirjoittamistavaltaan epäyhdenmukaiseksi ja systemaattisen kuvan saaminen sen sääntelystä vaikeutuisi. Avioeron jälkeistä omaisuuden vallintaa koskevaksi pääsäännöksi jäisi muutoksen jälkeenkin nykyinen abstraktilla tavalla kirjoitettu 3. momentti, jossa todetaan vallinnan järjestyvän ositukseen asti samalla tavoin kuin avioliiton aikana. Avioeron jälkeistä vallintaa koskeva vanhentumispoikkeus osoitettaisiin sitten 4. momentissa aivan erilaisin ilmauksin, nimittäin maininnalla AL 38 ja 39 §:n mukaisen suostumuksen tarpeettomuudesta. Tällainen lainkirjoittamistapa on epä johdonmukaista ja voi myös vaikeuttaa sääntelyn kokonaisuuden hahmottamista. Kun ehdotetusta 4. momentista puuttuisi kokonaan sanallinen viittaus pykälän 3. momenttiin, lainkohtien välinen yhteys saattaisi jäädä pelkän lakitekstin perusteella havaitsematta.

Jo aikaisemmin totesin, että viime syksynä säädetty AL 86 §:n 4. momentti on mielestäni sisällöltään yksiselitteinen. En siksi voi kannattaa sen korvaamista nyt ehdotetulla, systemaattisessa mielessä ongelmallisella muotoilulla.

VALLINNANRAJOITUKSIA KOSKEVA SIIRTYMÄSÄÄNNÖS

Avioliittolain vallinnanrajoitusten lakkaamista koskeva siirtymäsäännös on nykyisessä, syksyllä 2025 hyväksytyssä laissa kirjoitettu seuraavasti: "86 §:n 2. momentissa tarkoitettua lupaa ei tarvita, jos lainvoimaisen avioeroa tai avioliiton kumoamista koskevan päätöksen antamisesta tai avioliiton purkautumisesta puolison kuoleman johdosta on kulunut yli 10 vuotta ja lain voimaantulosta vähintään viisi vuotta."

Viittaus AL 86 §:n sääntelyyn on tässä kohdassa toteutettu virheellisesti. Juuri lainattu säännös ei sanamuotonsa perusteella koske lainkaan AL 86 §:n 3 momentin mukaisia avioeron jälkeisiä tilanteita, vaikka nekin on ilman muuta tarkoitettu säännellä samassa yhteydessä. Siirtymäsäännöstä täytyy siksi muuttaa niin, että tämä puute korjaantuu. Parhaana ratkaisuna pidän ilmaisun ”86 §:n 2 momentissa tarkoitettua lupaa” korvaamista AL 86 § 4 momenttiin jo nykyisin sisältyvällä ilmaisulla ” 86 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettua suostumusta tai lupaa”.

Tässäkään kohdassa en siis puolla hallituksen esityksen luonnoksessa tehtyä ratkaisua, jossa AL 86 §:n 3 momenttiin viittaaminen on toteutettu AL 38 ja 39 §:n sisältävin ilmauksin.

Lohi Tapani
Helsingin yliopisto - Helsingin yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta